

کشور ما علیرغم داشتن مرزهای گسترده آبی در شمال و جنوب و وجود ذخایر عظیم نفت و گاز در دل این آب‌ها کماکان با چالش‌های جدی چه در زمینه حمل و نقل و تجارت دریایی و کشتی‌سازی و چه در زمینه طراحی و ساخت سازه‌های فراساحلی روبه‌رو است. به راستی علت این مشکل را باید در کجا جستجو نمود؟ عده‌ای معتقدند این مسئله ریشه در ضعف آموزش و پژوهش در دانشگاه‌ها و در نهایت کمبود نیروهای متخصص و ورزیده در این صنعت دارد. برخی هم عدم توجه بخش دولتی به این صنایع و در نتیجه فقدان برنامه‌ریزی درازمدت و عدم تخصیص سرمایه مناسب را علت عدم پیشرفت آن می‌دانند.

مسئله پیشرفت نکردن صنایع دریایی کشور از ابعاد مختلف قابل بررسی است. شروع صنعت دریایی در کشور را به سه دهه پیش برمی‌گردد. زمانی که تصمیم به ساخت کشتی در داخل کشور گرفتیم و دولت هم شروع به سرمایه‌گذاری در این زمینه کرد. این مقارن با زمانی بود که کره جنوبی نیز ساخت کشتی را از صفر شروع

علل عقب ماندگی صنایع دریایی کشور؛

ضعف آموزش و کمبود نیروی متخصص

محمد جواد کتابداری*

نمود. این کشور اکنون انواع مختلف کشتی را با استانداردهای جهانی می‌سازد و قطب صنعت کشتی‌سازی جهان محسوب می‌گردد. به طوری که در سال ۲۰۰۵ میلادی بیش از ۱۲۰۰ فروند کشتی به سفارش‌دهندگانی از ۴۵ کشور جهان تحویل داده است. تنها در کارخانه هیوندای که یکی از ۸ کارخانه کشتی‌سازی کره است حدود ۲۵۰۰ کارمند و ۹ هزار تکنیسین و کارگر ماهر مشغول به کار هستند. مدیریت قوی، نیروهای با انگیزه، تجربه، مهارت و خلاقیت پارامترهایی هستند که باعث گردیده این صنعت در کشور کره به این درجه برسد. اما در این مدت ما نتوانسته‌ایم قدم‌های قابل توجهی برداریم. دلایل این عدم پیشرفت را می‌توان در چهار دسته به شرح ذیل تقسیم‌بندی نمود:

۱- صنعت دریایی نیاز به سرمایه‌گذاری اولیه کلان و سرمایه‌گذاری‌های مستمر بعدی دارد. این سرمایه‌گذاری ممکن است دهها سال بعد نتیجه دهد. این هنگامت بودن سرمایه اولیه و مدت طولانی مورد نیاز جهت بازگشت سرمایه سبب می‌شود که بخش خصوصی تمایل زیادی به جذب شدن به این صنعت را نداشته باشند. بخش دولتی نیز صبر و تحمل کافی در این زمینه را از خود نشان نداده است. به نظر من این وظیفه دولت است که با اعتماد کردن به بخش خصوصی و فرصت دادن به آن، به پشتیبانی آنها در جهت سرمایه‌گذاری و افزایش شرکت‌های مهندسی مشاور و پیمانکاری در بخش‌های طراحی، ساخت و نظارت بپردازد. دولت جهت پیشبرد صنایع دریایی به ایده‌ها و تخصص بخش خصوصی نیاز دارد.

۲- نقش نیروی انسانی در پیشبرد صنعت دریایی را نباید از یاد برد. صنعت دریایی در رده‌های بالا نیاز به مدیریت بسیار قوی تخصصی دارد که در کشور ما بسیار نادر است. مدیریت در کشور ما به عنوان یک حرفه تخصصی محسوب نمی‌گردد. در کشورهای صاحب نام این صنعت مدیران دریایی در دانشگاه‌ها به همین منظور آموزش دیده و تربیت می‌گردند. در نهایت مدیران ارشد از بین افرادی انتخاب می‌شوند که توانمند بوده و سلسله مراتب را طی کرده‌اند و طی سال‌ها کسب تجربه در صنعت دارای ایده‌های ناب جهت پیشرفت این صنعت هستند. لازمه این مسئله افزایش راندمان فارغ‌التحصیلان دوره‌های مهندسی دریایی کشور و انطباق آنها با استانداردهای بین‌المللی، اعزام نیروهایی در زمینه‌های خاص مهندسی و مدیریتی به کشورهای پیشرفته و صاحب نام این صنعت و دانشگاه‌های رده اول دنیا و سرمایه‌گذاری بیشتر در دانشگاه‌ها روی رشته‌های دریایی می‌باشد.

۳- پیشبرد صنعت دریایی که در درازمدت به

تنها در کارخانه هیوندای که یکی از ۸ کارخانه کشتی‌سازی کره جنوبی است حدود ۲۵۰۰ کارمند و ۹ هزار تکنیسین و کارگر ماهر مشغول به کار هستند.

سه دهه قبل همزمان با کشور کره جنوبی تصمیم گرفتیم صنعت کشتی‌سازی را در کشور رونق دهیم حالا پس از گذشت این سال‌ها این کشور به قطب کشتی‌سازی جهان تبدیل شده و ما هنوز یک کشتی نساخته‌ایم.

بازدهی می‌رسد، نیاز به استراتژی مشخص و مدون دارد. اما متأسفانه مشخص نبودن استراتژی کشور ما در رابطه با این صنعت سبب شده که نه سرمایه‌گذاری مشخصی در این زمینه داشته باشیم نه در رابطه با تأمین مواد اولیه و تجهیزات لازم و تأمین و تربیت نیروی انسانی برنامه‌ریزی و طرح جامعی داشته باشیم. صنعت دریایی یک صنعت فوق‌العاده اشتغال‌زا است و صنایع دیگر را در دل خود ایجاد می‌نماید. لذا با حرکت مناسب این صنعت به سمت جلو امکان اشتغال هزاران نیرو در آن وجود دارد. یکی از مواردی که در

حال حاضر به خاطر وضعیت سیاسی و تحریم‌های احتمالی با آن مواجه هستیم تأمین تجهیزات و مواد اولیه این صنعت است که عمدتاً از خارج تأمین می‌گردد. لذا برنامه‌ریزی جهت تأمین این مواد و تجهیزات از داخل از ضروریات پیشرفت این صنعت می‌باشد. ۴- عدم وجود تعامل مناسب بین صنعت و دانشگاه در رابطه با صنعت دریایی به شدت احساس می‌گردد. در حال حاضر با توجه به در دسترس بودن انواع نرم‌افزارهای تخصصی و دانش کافی اساتید در داخل امکان طراحی سکوهای دریایی و کشتی وجود دارد. دانشجویان ما در پروژه‌های کارشناسی و ارشد و دکترای خود از مسایل کلی طراحی پا را فراتر گذاشته و به بررسی نکات بسیار تخصصی و ظریف این سازه‌ها می‌پردازند. اما متأسفانه پس از فارغ‌التحصیلی کار آنها در شرکت‌های مشاور محدود به کنترل نقشه‌ها و طرح‌های شرکت‌های خارجی است. اینها به علت عدم اعتماد صنعت به دانشگاه در این صنعت می‌باشد. بالاخره از جایی باید شروع کرد. در صورت عدم اعتماد به تخصص‌های داخل علاوه بر صرف هزینه‌های میلیون دلاری جهت طراحی به شرکت‌های خارجی از رشد و پویایی استعدادهای داخل نیز جلوگیری می‌گردد.

* استادیار دانشکده مهندسی کشتی‌سازی و صنایع دریایی دانشگاه صنعتی امیرکبیر